

**ОД ЛИСАБОНСКЕ СТРАТЕГИЈЕ ДО ЕВРОПЕ 2020:
ПЕРСПЕКТИВЕ И ИЗАЗОВИ ЕКОНОМСКОГ
УПРАВЉАЊА И ЗНАЧАЈ ЗА ЗЕМЉЕ
КАНДИДАТКИЊЕ**

doi:10.7168/spm.12.1845.04C

Апстракт

Европска унија поставила је амбициозне и захтјевне циљеве: унаприједити услове живота људи, понудити одржив и укључив раст, већу запосленост и осигурање јавних финансија, те пружити подршку истим и спроводити их на националним нивоима држава чланица. Иако се Лисабонска стратегија показала као најзначајнији стратешки и развојни програм ЕУ, јавила се потреба за новим реформама у оквиру стратегије Европа 2020. Стога ће од 2011. Лисабонску стратегију замијенити Европа 2020, као нови вишегодишњи стратешки оквир за спровођење економских реформи на нивоу ЕУ. Укратко, презентираћемо успјехе и недостатке у спровођењу Лисабонске стратегије и приказати најављене перспективе и изазове Европе 2020. Оваквим и сличним темама утиче се на свијест ефикасног спровођења реформи у БиХ као предуслова успјешног функционисања државе и добијања статуса кандидата за чланство у ЕУ.

* Доцент на Правном факултету Универзитета у Бихаћу

Кључне ријечи: одржив и укључив раст, глобални изазови, заједничке политике, социјална укљученост, реформски програми.

1. СТРАТЕШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Лисабонска стратегија у периоду 2000-2010. представљала је главни стратешки оквирни програм за економски развој ЕУ. У процесу спровођења уочена је потреба да се инсистира на партнерству између институција ЕУ и држава чланица. Процес постизања релативно добрих резултата поништила је финансијска и економска криза, на што је Европска комисија реаговала својом комуникацијом „Европа 2020: стратегија за одржив и укључив раст“ са приказом новог програма. Полазне основе Европе 2020 обухватају:

- излазну стратегију из економске кризе, ради суочавања са глобалним изазовима
- обавезно континуитет у спровођењу – наставак Лисабонске стратегије
- нова динамика јаче финансијске подршке, боље координације са осталим политикама ЕУ и бољом подјеле рада
- нови механизми, инструменти европског економског управљања
- јачање конкурентности на европском нивоу
- интелигентни раст (знање, иновација, дигитално друштво, млади), одрживи раст (ресурсно ефикасна производња, индустријска политика, конкурентност), укључив раст (боље учешће на тржишту рада, способности, борба против сиромаштва).

Нова стратегија Европе 2020 има пет главних циљева:

- **Подизање стопе запосленост** становништва у доби 20-64 године са 69% на 75%
- **Инвестирање:** издвајање 3% БНП-а ЕУ за науку и истраживање
- Испуњавање **20/20/20** климатских и енергетских циљева (смањење количине стакленичких гасова у атмосфери за 20% у односу на

1990, коришћење 20% енергије из обновљивих извора и повећање енергетске ефикасности за 20%)

- Смањење броја ученика који рано прекидају школовање са 15% на испод 10%, те најмање 40% младих са универзитетском дипломом
- Смањење броја особа које су у ризику од сиромаштва за **20 милиона**

Извор: Европска комисија, 2010а

Оно што разликује Лисабонску стратегију од Европе 2020, када је ријеч о државама попут БиХ, јесу потенцијали на јачању реформских процеса у овим државама и прихватање приједлога у виду властитих националних програма.

Политичка визија Европске уније промовисана Лисабонском стратегијом разликује три програмска циклуса:

- Лисабон I период од 2000. до 2005. године
- Лисабон II период од 2005. до 2007. године
- Лисабон III период од 2008. до 2010. године и успостављање инструмената заштите држава чланица од негативних ефеката флоралних промјена у виду Европског фонда за прилагођавање глобализацији¹.

Снажно се инсистира на даљњој интеграцији између између националног нивоа и нивоа ЕУ када је ријеч о изазовима попут глобализације, климатских промјена, енергетике, одрживог развоја, конкурентности, као важном стратешком циљу. Крајњи циљ и Лисабонске стратегије и стратегије Европа 2020 јесте подстицање друштвеног и економског развоја како би се побољшала конкурентност ЕУ, а уједно и спремност на суочавање са глобалним економским изазовима 21. вијека.

Иако су препоруке из стратегија необавезујуће, треба их препознати као дио правне стечевине и као приступ ка друштвеним и економским

¹ А. Аgh, „The Europe 2020 Strategy a New vision for the EU“, *From the Lisbon Strategy to Europe 2020*, Institute for International relations - IMO, Загреб 2010.

реформама. Важни приоритети у смислу водећих иницијатива стратегије Европа 2020 су унапређење истраживачких и иновацијских политика, повећање улагања у тим секторима уз вођење рачуна о структурним проблемима карактеристичним за сваку земљу понаособ.

Могући су ефекти нове комплементарне стратегије на подручју правилног спровођења политике тржишне конкуренције, побољшању услова за пословање и потрошњу, те модернизацију индустрије. Истиче се потреба и за довршењем либерализације тржишта услуга и јачањем положаја потрошача. Држава са своје стране треба да пружи подршку секторима који су у стању да опстану на тржишту, треба да повећа подршку за истраживање и развој, заштиту животне средине, мало и средње предузетништво, треба да води рачуна о степену отворености тржишта, омогућити више флексибилности при уласку на тржиште, уклањати препреке у смислу сувишних овлашћења и дозвола.

Када је ријеч о социјалној политици у Европској унији, треба признати да је социјална димензија постала једна од карика развоја ЕУ. У оквиру исте истиче се начело супсидијаритета на основу којег су мјере социјалне политике у надлежности земаља чланица. Нови концепт социјалне политике даје предност ширим економским циљевима: економском расту и запошљавању. Нова стратегија ЕУ, Европа 2020, у смислу социјалне политике чини да се да иде корак даље, истичући важност укључивог раста, стварање економије са високим степеном запослености и осигурање социјалне и територијалне кохезије. Терет одговорности је на земљама чланицама, на стварању програма за ризичне групе, коришћењу структурних фондова у циљу социјалне иновације. Анализе показују слаб тренд социјалне димензије у предприсупном процесу, да би након приступања у пуноправно чланство наступала фаза дјелимичног усклађивања социјалних политика нових чланица са социјалном политиком ЕУ. Европеизација социјалне политике у БиХ одвија се по динамици која и даље даје предност питањима људских права, једнакости полова, правима националних мањина, док су друга кључна питања социјалне политике, борба против сиромаштва, питање социјалне искључености, незапосленост, пензионо и здравствено осигурање још занемарена. Може се констатовати да су ријетко државе политички определијелене да изврше промјене у области

социјалне заштите, рјешење се може тражити у замјени тренутно доминантног начела супсидијаритета са јединственим социјалним програмом ЕУ.

Социјална економија² препозната је и од стране ЕУ као важан развојни фактор усмјерен према вриједностима, а не према профиту и служи за корекције неуравнотежености слободног тржишта. Активности социјалне економије посебно су усмјерене на мала и средња предузећа и политику запошљавања.

У институционалном смислу, на промоцији социјалне економије посебно ради Европски економски и социјални одбор, који је унутар своје Групације III успоставио посебну категорију социјалне економије. У оквиру Европског парламента такође дјелује интерна групација „социјална економија“. Недовољна профилисаност социјалне економије у склопу Лисабонске стратегије у посљедње вријеме резултовала је једним видом стагнације у развоју на нивоу концепта ЕУ (неусвајање статута заједничких друштава, недостатак статистичких уписника предузећа, недостатак одредби за пореске олакшице за актере у тој области). Усвајање стратегије Европа 2020 треба да интензивира активности на јачању социјалне економије на нивоу ЕУ. Томе у прилог иде и чињеница да Европа 2020 даје далеко већу важност темама попут образовања, одрживог развоја, социјалне укључености и борбе против сиромаштва које су као теме концепцијски везане за социјалну економију.

Положај социјалне економије у БиХ захтијева снажни ангажман на стварању окружења за развој цивилног друштва, те изградњу институционалне и правне структуре.

Политика заштите животне средине постала је дио свих јавних политика и важан сегмент институционалног и законског оквира ЕУ. У току је шести акцијски програм заштите животне средине који је обухватио период од 2001. до 2012. године и који, уз Протокол из Кјота

² „Социјална економија представља скуп организација које не припадају јавном сектору, функционишу према демократским начелима, што подразумијева једнака права и обавезе свих чланова, те спроводе посебан режим у погледу власништва и расподеле добити којим се вишкови користе за ширење организација, те побољшање њихових услуга за чланове и друштво.“

и Лисабонску стратегију, чини савремено европско поимање заштите животне средине. Обим заштите животне средине, према Лисабонској стратегији, сматра се неуспјешним, како на нивоу Уније, тако и на националним нивоима. Главним узроцима неуспјеха могу се сматрати: универзалност интегрисаних смјерница за све државе чланице, занемарујући разлике у развијености и специфичности проблема, као и „*soft law*“ карактер стратегије, због чега неиспуњавање исте не носи никакве правне посљедице. Као што се зна, Лисабонска стратегија од 2011. престаје бити на снази, стога се очекује пуно од стратегије Европа 2020 која уводи конкретније, квантификоване циљеве (мјере 20/20/20 за смањење климатских промјена) уз мањи број поједностављених интегрисаних смјерница.

Према томе, водеће иницијативе Европе 2020 су: **Унија иновација**, усклађивање истраживања, развоја и иновација са новим изазовима друштва, побољшање квалитета образовања и усавршавања у ЕУ, путем иницијативе **младост у покрету**, унапређење економске и социјалне користи на дигиталном унутрашњем тржишту, тзв. **Европска дигитална агенда**, **ресурсно ефикасна Европа** у смислу унапређења конкурентности и енергетске сигурности, **индустријска политика за еру глобализације**, од приступа сировинама према услугама дораде и одржавања, **Агенда за нове вјештине и послове** у оквиру које се стварају услови за модернизовање тржишта рада, повећавање стопе запошљавања и осигурање функционисања социјалних модела, те **Европска платформа против сиромаштва** од искључености до кохезије и активног учествовања у друштву.

2. ЗНАЧАЈ СПРОВЕДБЕНИХ МЕХАНИЗАМА ЕУ 2020 ЗА БиХ НА ЊЕНОМ ПУТУ КА ЕУ

ЕУ 2020 имаће улогу катализатора реформи, како у ЕУ, тако и у БиХ, приступ из перспективе будућег чланства у ЕУ, идентификовање властитих приоритета, као и циљева на појединим подручјима, усвајање добре праксе других земаља (стратешка документа, акцијски планови, унапређење система прикупљања и праћења квалитативних и

квантитативних индикатора, усклађених са структурним индикаторима ЕУ – EUROSTAT), изградња административних и апсорпцијских капацитета за коришћење ЕУ програма и фондова, те унапређивање праксе учествовања у спроведеним механизмима.

УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

Лисабонска стратегија била је у посљедњих десет година важан развојни оквир Европске уније. Од 2011. године отпочело је спровођење нове стратегије Европе, Европа 2020, и наставак програма реформи уз фокусирање на иновације, знање и конкурентност, економски раст, запошљавање, социјалну кохезију и јачање економије са обновљивим изворима енергије и контролу у области заштите животне средине. И даље се вјерује у позитивне ефекте реформи, иако Лисабонска стратегија није у потпуности испунила очекивања. Оно на чему инсистира стратегија Европа 2020 су јача контрола и развој инструментана економског управљања који се базирају на јачој макроекономској, буџетској и структурној контроли.

Након финансијске и економске кризе могу услиједити социјална и политичка криза, стога се с правом 2011. година сматра годином могуће прекретнице у изградњи Уније. Финансијска и економска криза, истина, нуде прилику за нове квалитативне искорак у европским интеграцијама, али носе и опасност смањења социјалне заштите и стечених права због значајних мјера штедње, што може довести до политичке кризе и јачања радикалних политичких опција. Стратегија Европа 2020 још једном ставља у први план Европску комисију са задатком припреме и представљања Извјештаја о годишњем прегледу раста и запошљавања. Извјештај садржи оцјене о напретку у спровођењу националних програма реформи, те предлаже строже праћење и посебне препоруке за поједине земље чланице, што је била једна од највећих слабости Лисабонске стратегије.

Циљеви Лисабонске стратегије важни су, како за БиХ, тако и за земље региона. Исти не садрже додатне економске циљеве и критеријуме, али ће, према приједлогу Европске комисије, бити инкор-

порисани у политике ЕУ према Југоисточној Европи и према томе земље у региону требало би да их узму у обзир приликом спровођења реформских програма и акцијских планова. Приоритети Лисабонске стратегије различито се тумаче, с обзиром на различитост ситуације и потреба у свакој појединој земљи, различити приоритети за структурно различите земље.

У складу с тим, и БиХ треба да заврши избор приоритета и одредити властити временски оквир за спровођење циљева лисабонског програма³. Узимајући у обзир цјелокупну политичку ситуацију у БиХ илузорно је очекивати брзо и успјешно остварење циљева Лисабонске стратегије, међутим, она треба да остане главни оквир реформи у ЕУ који води вишим стандардима. Оно што се уочава је чињеница да Лисабонска стратегија чини прилагођавање земље у односу на ЕУ још захтјевнијом него при посљедњем проширењу, што обухвата комплетан пакет од припреме завршног спроведбе циљева, преко разраде акцијских планова за поједина специфична подручја, до успјешног преузимања одговорности и стварног спровођења, свијести и нивоа разумијевања инструмената за спровођење програма, укључујући и развој упоредиве статистике и успоставу система прикупљања и праћења квалитативних и квантитативних показатеља, исто је важно јер омогућује поређење са другим земљама чланицама и кандидаткињама на једнаким основама. Уз претходно наведено, враћамо се на извориште које лежи у једноставној чињеници да јачањем институционалних

³ Конкретни кораци које БиХ мора подузети: Усвајање Закона о државној помоћи од стране Парламента БиХ, на бази којег би Вијеће министара БиХ успоставило оперативно независно тијело за контролу државних помоћи до краја 2011. године са надлежношћу да одлучује о поврату незаконитих државних помоћи у складу са роковима из ССП, а које ће помагати институцијама да ускладе праксе давања својих субвенција са европским стандардима, почев од 2012. године. Спорно Вијеће министара треба да усвоји Годишњи извјештај о државним помоћима и достави га Европској комисији, што је и обавеза из ССП. Босна и Херцеговина треба да успостави инвентар постојеће државне помоћи и независно оперативно тијело надлежно за контролу усклађивања помоћи са ЕУ нормама. Наредни корак за БиХ и Европску комисију је мапирање државне помоћи. Координациони одбор за економски развој и европске интеграције, ВМ БиХ, ентитетске владе и Брчко Дистрикт координирају при изради елабората о мапирању државне помоћи у складу са роковима из ССП. Вијеће министара БиХ треба да аплицира Европској комисији на средства ИРА фондова за Пројекат техничке подршке у области развоја система државне помоћи.

капацитета и преузимањем власништва над промјенама у процесу интеграције у ЕУ долазимо до функционалне државе.

Стратегија Европа 2020 није само значајна унутар ЕУ, она такође може да понуди значајне потенцијалне земљама кандидатима и сусједним земљама и оснажи њихове реформе ширењем зоне у којој се примјењују правила ЕУ, што ће створити нове могућности за обоје, ЕУ и њене сусједи (Европска комисија 2010).

Amela Čolić PhD

Faculty of Law

University in Banja Luka

FROM LISBON STRATEGY TO EUROPE 2020

Summary

The European Union has set ambitious and demanding goals: improved the living conditions of people, provide sustainable and inclusive growth, higher level of employment and ensuring the sustainability of public finances and provide support and promote the same on national levels of member states. Although, the Lisbon strategy has proved as European Union's most relevant strategic action and development plan, therefore new reforms need to be reconstructed as strategy Europe 2020. Therefore, from 2011 Lisbon Strategy will replace Europe 2020 as new strategic framework for economic reforms an EU level. Briefly, we will present the analyse of achievements and weaknesses of the Lisbon strategy and show prospects and challenges of strategy Europe 2020. With these and similar topics we impact on awareness of effective implementation of reforms in Bosnia and Herzegovina as a prerequisite for successful functioning of the state and obtaining candidate status for EU membership.

Key words: sustainable and inclusive growth, global challenges, common policy, social inclusion, reform programs.

ЛИТЕРАТУРА

Књиге, чланци

1. А. М. Боромиса, В. Самарџија, *Хрватска и Лисабонска стратегија: Приближавање циљевима?*, Институт за међународне односе, Загреб, <http://www.ijf.hr/EU4/boromisa-samardzija.pdf>
2. В. Самарџија, Х. Бутковић, *From the Lisbon Strategy to Europe 2020*, Institute for International relations - IMO, Zagreb 2010.
3. Х. Бутковић, „Еуропска унија на путу према остваривању циљева одрживог развоја“, у: С. Тишма, С. Малековић, *Заштита околиша и регионални развој – искуства и перспективе*, Институт за међународне односе, Загреб 2009, 67-85.
4. А. Agh, „The Europe 2020 Strategy a New vision for the EU“, *From the Lisbon Strategy to Europe 2020*, Institute for International relations – IMO, Загреб 2010.
5. R. Chaves, J.L. Monzon, „Социјална економија у Еуропској унији“. *Ревуја за социјалну политику*. 17 (I)/2010: 113-138.

Званична документа

1. European Commission, 2010a, Europe 2020 - A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. COM (2010) 2020. Brussels, 3 March 2010.
2. European Commission, 2010b, Commission Staff Working Document, Lisbon Strategy Evaluation Document. SEC (2010) 114 final. Brussels

3. European Commission, 2010c, Europe 2020 - Integrated Guidelines for the Economic and Employment Policies of the Member States. SEC (2010) 488 final. Brussels
4. European Council, 2010. Conclusions 25/26 March 2010. CO EUR 4 CONCL I. Brussels. 26 March 2010.
5. Мониторинг процеса европских интеграција Босне и Херцеговине, Упоредни извјештај за 2010. (Западни Балкан-Босна и Херцеговина), Вањско политичка иницијатива БХ
6. Структуре управљања државом у БиХ, Вањско политичка иницијатива БХ, http://www.vpi.ba/bos/sadrzaj/dokumenti/struktura_ugavljanja_drzavom_u_BiH.pdf.

Интернет странице

1. http://www.ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/aho_report.pdf. asp, 11.06.2010.
2. http://www.vpi.ba/bos/u_fokusu.html. asp, 10.07.2011.
3. <http://www.imo.hr/files/EU2020-Samardzija.PDF>